

Arthur C. Clarke:

Isten kilencmilliárd neve

– A kérés kissé szokatlan – mondta Wagner doktor, úgy vélte, példás önuralommal. – Tudomásom szerint ez az első eset, hogy egy tibeti kolostor automata számítógépet kér valakitől. Nem szándékom firtatni, de sose hittem volna, hogy az önök... ö... rendje sok hasznát venné egy ilyen masinának. Meg tudná mondani, hogy tulajdonképpen mire óhajtják használni?

– Örömmel – felelte a Láma, miközben megigazította selyemtalárját, és gondosan eltette a logarlécet, melyet valutaátszámításoknál használt. – Az önök Mark-5 számítógépe minden szokványos matematikai műveletet elvégez, egészen a tízjegyűekig. Munkánk természetesen folytán bennünket a betűk érdekelnek, és nem a számok. Szeretnénk, ha megváltoztatnák a kimenő áramköröket, s a gép számoszlopok helyett betűket nyomna.

– Nem egészen értem...

– Egy tervről van szó, amelyen három évszázada dolgozunk, lényegében a lámakolostor alapítása óta. Az ön szemében bizonyára érthetetlen, de kérem, hallgasson elfogulatlanul, míg megmagyarázom.

– Kérem.

– Voltaképpen igen egyszerű. Egy kimutatást szerkesztünk, amely Isten összes lehetséges nevét tartalmazza majd.

– Hogyan?

– Jó okkal hisszük – folytatta rendületlenül a Láma -, hogy saját konstrukciójú ábécénk nem több mint kilenc betűje elegendő mindezen nevek leírására.

– És ezt csinálják három évszázada?

– Ezt. Számításaink szerint a feladat elvégzéséhez körülbelül tizenötezer év szükséges.

– Ó! – Wagner doktor mintha kissé elképedt volna. – Most már értem, miért akart egy gépet bérelni tőlünk. De végül is mi ennek a tervnek a célja?

A Láma habozott egy rövid pillanatig, Wagner pedig azon tűnődött, hogy talán megsértette. Lehet, de a válaszban nyoma sem volt neheztelésnek.

– Legyen rítus, ha tetszik, de hitünk sarkalatos eleme. A Legfőbb Lény tenger sok neve – Isten, Jehova, Allah és a többi – mind csak ember alkotta címke. Meglehetősen nehéz filozófiai probléma rejlik itt, amit ne feszegezzünk, de valahol a számításba jövő betűk összes lehetséges kombinációja között vannak azok, amelyeket Isten igazi neveinek mondhatunk. A betűk szisztematikus permutációjával próbáljuk valamennyit összeírni.

– Értem. Az AAAAAAAAAA-nál kezdték... és a ZZZZZZZZZZ-ig mennek...

– Pontosan, csak éppen saját speciális ábécénkkel dolgozunk. Az elektronikus írógépeket erre átállítani természetesen csekélyeség. Jóval érdekesebb probléma az áramköröket úgy megszerkeszteni, hogy kizárjuk a nevetséges kombinációkat. Egy betű sem fordulhat elő például háromnál többször egymás után.

– Háromnál? Bizonyára kettőt gondol.

– Háromnál. Ez a helyes. Sajnos, azt hiszem, túl soká tartana, míg megmagyarázom önnek, miért, akkor is, ha beszélne a nyelvünket.

– Én is azt hiszem... – vágta rá gyorsan Wagner. – Folytassa csak.

– Szerencsére az önök automata számítógépet nem lesz nehéz erre a munkára alkalmazni. Ha már egyszer a programozás megfelelő, sorban permutálni fog minden betűt, és nyomtatásban adja az eredményt. Ami nekünk tizenötezer évig tartott volna, a gép elvégezheti száz nap alatt.

Wagner doktor aligha vett tudomást az elhalkuló hangokról, melyek a mélyből, Manhattan utcáiról jöttek. Más világban volt, a természetes, és nem az ember alkotta hegyek

világában. Magasan, távoli sziklafészekben türelmesen dolgoztak ezek a szerzetesek, nemzedék nemzedék után, értelmetlen szavak jegyzékét szerkesztették. Van-e határa az emberiség ostobaságainak? Mindenesetre sejtetnie sem szabad legbensőbb gondolatait. A vevőnek mindig igaza van...

– Semmi kétség – felelt a doktor –, a Mark-5-ön elvégezhető az átalakítások úgy, hogy efféle jegyzékeket nyomtasson. Sokkal aggasztóbb kérdés a gép felszerelése és kezelése. Tibetbe eljutni, éppen most, nem lesz könnyű.

– Ez a mi dolgunk. Az alkatrészek elég kicsik, repülővel szállíthatók, ez volt az egyik szempont abban, hogy az önök gépét választottuk. Ha Indiáig elhozzák őket, majd gondoskodunk a továbbszállításról.

– És két mérnökünket kívánja szerződtetni?

– Igen, három hónapra, amíg a terv tartana.

– Ezt a személyzeti osztály el tudja intézni, az kétségtelen. – Wagner doktor néhány sort firkantott az írómappájába. – Most már csak két dolog marad hátra...

Mielőtt befejezhette volna a mondatot, a Láma kis papírdarabot húzott elő.

– Hiteles követelésegyenlegem az Ázsiai Banknál.

– Köszönöm. Úgy látszik, ez... öö... rendben van. A másik dolog olyan semmiség, hogy nem is tudom, megemlítem-e, de meglepően gyakran hanyagol el az ember valamit, mert evidens. Milyen elektromos energiaforrásuk van?

– Egy dízelgenerátor, 110 volton 50 kilowattot termel. Mintegy öt évvel ezelőtt állítottuk be, teljesen megbízható. Sokkal kényelmesebbé tette a kolostor életét, természetesen valójában az imamalom motorjainak a meghajtására szereltük fel.

– Természetesen – visszhangozta Wagner doktor. – Gondolhattam volna.

—

A párkányról szédítő volt a kilátás, de idővel mindenütt megszokik az ember. Három hónap után George Hanleyt hidegen hagyta a hatszázötven méteres szakadék vagy az alatt húzódó völgy mezőinek messzi tarkasága. A szél gyalulta köveknek támaszkodott, s komoran meredt a távoli hegyekre, melyeknek a neve sem érdekelte soha.

George arra gondolt, hogy ekkora örültségben még soha nem volt része. A „Shangri-La Terv”, ahogy valaki a laborokban elkeresztelte. A Mark-5 hetek óta hektárszámra ontotta magából a szózagyalékos íveket. A számítógép szívósan, kérlelhetetlenül átcsoportosította a betűket, minden osztályt kimerítve, mielőtt rátért a következőre. Amint a papírívek kibújtak az elektronikus írógépekből, a szerzetesek gondosan felszabdalták és óriási könyvekbe ragasztották őket. Még egy hét – hála az égnek! –, és befejezik. De milyen titokzatos számítások győzték meg a szerzeteseket arról, hogy a százbetűs szavakkal már szükségtelen vesződniük, azt George nem tudta. Gyakori lidérces álmái közé tartozott, hogy a terv valahogyan megváltozik, és a Nagy Láma (akit persze Sam Jaffe-nek hívtak, bár egy csöppet sem hasonlított rá)* hirtelen be fogja jelenteni, hogy a tervet meghosszabbítják, előreláthatóan 2060-ig. Képesek rá.

George hallotta, hogy csapódik a szélben a nehéz ajtó. Chuck jött ki, odalépett mellé a párkányhoz. Chuck azon szivarok egyikét szívta, amelyek nagy népszerűséget biztosítottak neki a szerzetesek körében: a fráterek láthatóan igen szívesen hódoltak az élet kisebb-nagyobb gyönyöreinek. Ez legalább mellettük szólt: lehet, hogy ütődöttek, de nem erénycsöszök. Azok a gyakori leruccanások a faluba, például...

– Ide figyelj, George! – mondta Chuck jelentőségteljesen. – Megtudtam valamit. Baj van!

* S.J. amerikai színész (1891-1984) a Lost Horizon című 1937-es filmben játszotta a Shangri-La kolostor Nagy Lámáját (James Hilton: A Kék Hold völgye, Kozmosz F.K., 1984)

– Micsoda?! Csak nem a gép döglött be? – Ez volt a legrosszabb, amit George el tudott képzelni. A hazatérését késleltethette, aminél borzasztóbb semmi sem lehetett. Ott tartott már, hogy egy tévéreklámot is mennyei mannának vélt volna, mert az otthont jelentette.

– Nem... egész másról van szó. – Chuck letelepedett a párkányra, ami szokatlan volt nála, mert egyébként mindig félt, hogy leesik. – Most végre rájöttem, hogy mire megy az egész.

– Nem értem... azt hittem, tudjuk.

– Persze... tudjuk, miért törik magukat a szerzetesek. De nem tudtuk, miben törik a fejüket. Őrült hülyeség...

– Na, mondj valami újat! – mordult rá George.

– ...de az öreg Sam épp most adta le az egészset. Tudod, hogy minden délután beugrik, és figyel, hogy hullanak a kész papírok. Szóval ez egyszer elég izgatottnak látszott, már amennyire izgulni képes. Mikor mondtam neki, hogy az utolsó szakaszban vagyunk, azt kérdezi azzal a pazar angol akcentusával: gondolkodtam-e már rajta, hogy miben törik a fejüket. Vonogattam a vállam, erre megmondta.

– Te vagy a fej! Folytasd!

– Szóval azt hiszik, hogy ha belajstromozzuk az összes nevét – és pedig körülbelül kilencmilliárdra számítanak –, azzal Isten rendelését teljesítették. Az emberi nem véghezvitte, amiért megteremtették, és nincs értelme tovább létezni. Sőt a puszta gondolata is majdhogyan istenkáromlás.

– Akkor mit várnak tőlünk? Legyünk öngyilkosok?

– Arra nincs szükség. Mihelyt kész a lista, színre lép az Isten, és egyszerűen becsukja a boltot... Remek!

– Ahá, értem. Munkánk befejezése a világ végét jelenti.

Chuck ideges, kurta nevetést hallatott.

– Éppen ezt mondtam Samnek. És tudod, mit felelt? Rám nézett, eszelősen, mint a hülyére, és azt mondta: „Nem ilyen semmiségről van szó.”

George elgondolkozott egy pillanatig.

– Ezt nevezem széles látókörnek – jelentette ki azután. – De szerinted mit kellene tenni? Nem értem, miért zavarna ez egy csöppet is bennünket. Elvégre eddig is tudtuk, hogy hülyék.

– Az ám, de nem látod, mi lehet belőle? Ha a lista teljes, és nem szólal meg a Végítélet Harsonája, vagy akármi, amire várnak, minket vádolhatnak. A mi gépünket használták. Nekem egy csöppet sem tetszik a helyzet.

– Értem – mondta George lassan. – Ebben van valami. De, tudod, ilyesmi már máskor is történt. Kölyökkoromban, lent Louisianában, volt egy tökfej prédikátorunk, aki azt mondta, hogy jövő vasárnap vége a világnak. Emberek százai hittek neki, a házukat is eladták. Semmi sem történt, de azért nem vadultak meg, mint várni lehetne. Egyszerűen úgy vették, hogy elszámította magát, és változatlanul hittek neki. Néhányan mind a mai napig hisznek neki.

– Jó, jó, de ez nem Louisiana, ha még nem vetted volna észre. Csak ketten vagyunk, ezek a papok meg százával. Tetszenek nekem, és őszintén fogom sajnálni az öreg Samet, mikor életműve fordítva sül el, de szívesebben lennék valahol másutt.

– Én is, mégpedig hetek óta. De nem tehetünk semmit, amíg a szerződésünk le nem jár, és meg nem érkezik a gép, hogy elrepítsen bennünket.

– Persze – mondta Chuck elgondolkozva -, de azért egy kis szabotázst bármikor megpróbálhatnánk.

– Próbálhatnánk a fenét! Sokkal rosszabb lenne.

– Nem, kigondoltam valami jót. Figyelj rám! A számítógép négy nap múlva végez, a mostani napi hűsítés menetben. A repülő egy hét múlva ér ide. Oké, akkor egyszerű a dolgunk. Valamelyik gépvizsgálatnál ráakadunk valamire, amit ki kell cserélni, valamire, ami néhány napra feltartja a munkát. Persze kijavítjuk, de nem túl gyorsan. Ha jól időzítjük a dolgokat, mikor az utolsó név kiugrik a regiszterből, lent lehetünk a repülőtéren. Akkor már nem kaphatnak el bennünket.

– Nekem ez nem tetszik. Életemben először lécelek le egy munkától. Különb is gyanússá válnánk. Nem. Én egy tapodtat se mozdulok innen, jöjjön, aminek jönnie kell!

—

– Nekem még mindig nem tetszik a dolog – mondta egy hét múlva, amikor a szilaj kis hegyi pónik lefelé vitték őket a szerpentinén. – És ne hidd, hogy azért lépek meg, mert bejeddtem. Csak éppen sajnálom azokat a kopott ürgéket odafenn, és nincs kedvem körülöttük lenni, amikor rájönnek, hogy milyen szédült balekok voltak. Vajon Sam hogy viseli majd?

– Különös – felelt Chuck –, amikor elköszöntem tőle, az villant át az agyamon: tudja, hogy átrázzuk, de nem bánja, mert azt is tudja, hogy a gép szabályosan működik, és a munkának nemsokára vége. Azután... de persze neki nincs azután...

George megfordult a nyeregben, és végigpásztázta a hegyi utat. Ez volt az utolsó pont, ahonnan még tisztán kivehető volt a lámák kolostora. A zömök, szögletes épületeket sötét árnyéktömbbé rajzolta a naplemente hunyó izzása; itt-ott fények csillogtak, mint kabinablakok egy óceánjáró oldalán. Természetesen elektromos fények, s ezek közös áramkörön osztoztak a Mark-5-tel. „De meddig osztoznak még? – tűnődött George. – Pozdorjává törik-e a szerzetesek a számítógépet dühükben és csalódásukban? Vagy nyugodtan leülnek, és újra kezdik számításait?”

Pontosan tudta, mi történik fenn a hegyen ebben a pillanatban. A Nagy Láma segédletével feltehetően ezüsttálárban körül ülnek az íveket, melyeket a fiatalabb szerzetesek odahordtak az írógépektől, és a nagy kötetekbe ragasztottak. Senki nem szól egy szót sem. Csak a papírra csapódó billentyűk kopognak szakadatlan, véget nem érő záporozással, mert maga a Mark-5 teljes csendben suhant át a másodpercenként több ezer műveleten. „Három hónap ebből – gondolta George –, s bárki a falra mászna tőle.”

– Ott van! – kiáltott Chuck, s a völgybe mutatott. – Hát nem szép?

„De mennyire!” – gondolta George. A viharvert, öreg DC-3 úgy feküdt a kifutópálya végén, mint egy parányi ezüstkereszt. Két óra múlva a szabadság és az épelméjűség felé fogja repíteni őket. A gondolat gyönyörűséggel töltötte el, miközben a póni békésen baktatott a lejtőn lefelé.

A Himalája gyorsan leszálló éjszakája már majdnem beborította őket. Szerencsére nagyon jó volt az országút – mert kiépített országutak haladtak erre –, és mindkettőjüknél volt zseblámpa. A legkisebb veszély sem mutatkozott, csupán a metsző hideg volt kellemetlen. Felettük tisztán tündöklött az ég, az ismerős, barátságos csillagokkal. Legalább nem kell félni, gondolta George, hogy a pilóta a légköri viszonyok miatt nem tud majd felszállni. Egyedül ez aggasztotta még.

Dudorászni kezdett, de mindjárt abbahagyta. Ez a sok roppant hegycsúcs, amely köröskörül úgy villogott, mint egy fehér csuklyás szellemhad, nem kedvezett a túlradó érzelmeknek. George az órájára pillantott.

– Egy órán belül oda kell érünk! – kiáltott hátra a válla fölött Chucknak. Aztán eszébe jutott még valami: – Vajon végzett-e a számítógép? Körülbelül most van itt az ideje.

De mert Chuck nem válaszolt, George gyorsan hátrafordult a nyeregben. Alig látta Chuck arcát, egy fehér oválist, amint a mennybolt felé fordult.

– Nézd! – suttozta Chuck, és George felpillantott az égre. (Mert mindenben elérkezik egyszer az utoljára.)

Odafenn szépen, sorban kialudtak a csillagok.